

तुमच्या उफाळणाऱ्या जीवनाला साजेसे ठाकरसी कापड

स्वच्छंद मजेत हवे तसे मुक्तपणे भटकणाऱ्यांसाठी ठाकरसीचे मोकळे मोकळे वाटणारे सुती कापड अगदी साजेसे असते. पॉप्लिन, लॉन्स, वॉयल्स, कॅम्ब्रिक्स - कुठेहि / गेलात तरी शोभून दिसते. शहराबाहेर खेड्यापाळ्यात रानोमाळ भटकत असताना किंवा शहरात प्रतिष्ठितपणे फिरत असताना वापरले तरी उपयुक्त ठरते. ठाकरसीच्या सुती कापडाने थंडावा राहतो नि मोकळे मोकळे निश्चित वाटते. तुमच्या आवडीची प्रिंट्स व रंग जरूर पसंत करा. रानावनातील भटक्या जीवनाची तुम्हाला हौस असेल तर त्यासाठी ठाकरसीच्या सुती कापडासारखे दुसरे कापड नाही, अगदी हवे तसे हे कापड आहे. स्वच्छंद भटकंतीसाठी मोकळे मोकळे तरल कापड. गाड्या, फ्रॉक वोगरेचे (ड्रेस मटेरियल) कापड, शर्टिंग व सर्टिंग.

ठाकरसीचे सुती कापड न चुरगळण्याच्या चाचणीला उतरेल असे 'टिविलाइज्ड' असते आणि आटू नये म्हणून 'सॅन्फोराइज्ड' असते.

ठाकरसी ग्रूप ऑफ मिल्स,

क्राऊन * हिन्दुस्थान युनिट नं. १ * हिन्दुस्थान (इंडियन) युनिट नं. २
२६, अपोलो स्ट्रीट, मुंबई - १.

डॉलरच्या अवमूल्यनाचा तागाच्या निर्यातीला तडाखा
अमेरिकेच्या डॉलरचे अवमूल्यन करण्यात आल्यामुळे ताग व तागाचा माल निर्यात करण्याच्या परदेशी व्यापाराला मोठा तडाखा बसला आहे. भारतामधून दरसाल जवळजवळ १३१ कोटी रुपये किंमतीचा तागाचा माल परदेशी निर्यात करण्यात येतो आणि त्यापैकी ५४ टक्के किंमतीचा माल डॉलरच्या कक्षेत असणाऱ्या देशांत पाठविला जातो. इंडियन ज्यूट मिल्स असोसिएशनने ह्याबाबत एक पत्रक काढून अवमूल्यनामुळे तागाच्या निर्यातीचे नुकसान होणार नाही हा समज खोटा असल्याचे जाहीर केले आहे. तागाचा माल व त्याला पर्यायी म्हणून वापरण्यात येणारा कृत्रिम धाग्याचा माल ह्यांत आधीच जोराची स्पर्धा चालू होती. तागाच्या निर्यातीवरील निर्यातकर रद्द केल्याने तागाच्या मालाची स्पर्धेची शक्ती टिकून राहिल असे नाही.

आंतरराष्ट्रीय कायद्यापुढे नवे प्रश्न

दिल्ली येथील इंटरनॅशनल लॉ असोसिएशनच्या परिसंवादात बोलताना भारताचे सरन्यायाधीश श्री. सिक्री म्हणाले की शास्त्र, तंत्र आणि व्यापार ह्यांचा अतिशय वेगाने विकास झाला आहे आणि त्यामुळे आंतरराष्ट्रीय कायद्यापुढे नवेनवे प्रश्न उपस्थित होत आहेत. त्यांचा अभ्यास करून कायदा काय आहे व तो कसा असावा ह्याबद्दल कायदेपंडितांनी मार्गदर्शन

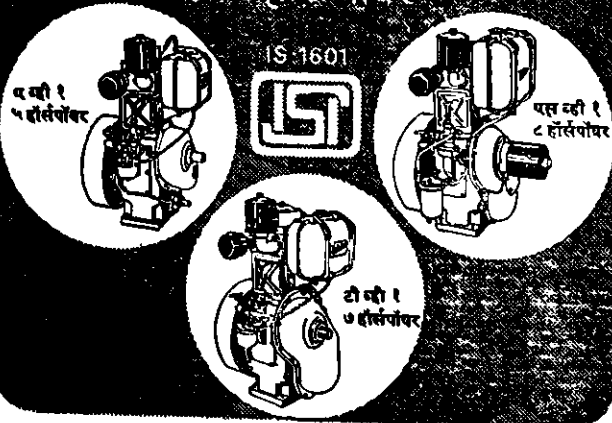
केले पाहिजे. माणूस आता चंद्रावर पोचला आहे. पण त्याला पृथ्वीवरील व्यापारी भांडणे आणि चलनाचे प्रश्न सोडविता आलेले नाहीत. जगातील चलनाची सध्या जी विकट अवस्था झाली आहे ती सोडविण्याचा एक विनोदी मार्ग सांगता येईल. पृथ्वीवरील सर्व सोने-चांदी ह्यांची उचलबांगडी करून ही सर्व संपत्ती चंद्रावर पाठवून देण्यात यावी. मग कदाचित हा प्रश्न सुटेल.

भारी एंजिनिअरिंग अर्थव्यवस्थेचा आधार

भाभा अणुशक्ती संशोधन केंद्राचे अध्यक्ष श्री. एच. एन्. सेठना ह्यांनी एका प्रसंगी बोलताना असा अभिप्राय व्यक्त केला की देशाच्या औद्योगीकरणाचा मुख्य आधार भारी एंजिनिअरिंगच्या धंद्याचा विकास हा आहे. ह्या धंद्यात भारत सरकारने खूप मोठी भांडवलाची गुंतवणूक केलेली असली तरी त्यापासून समाधानकारक उत्पादन होत नाही. विजेच्या निर्मितीसाठी लागणारी यंत्रसामग्री व इतर साधने ह्या धंद्यातील भांडवल-गुंतवणूक बरीच आहे. अवजड एंजिनिअरिंगच्या धंद्यातील उत्पादन इष्ट पातळीवर आणून नंतर ते वाढविण्याकडे लक्ष देण्यात आले पाहिजे. उत्पादन वाढविण्यात यश आले तर देशाची अर्थव्यवस्था नव्या युगाची वाटचाल करू लागेल आणि तिची प्रगती नाट्यमय आणि झपाट्याने होईल ह्यात शंका नाही.

दर्जेदार किलोस्कर एंजिनांना भारतीय मानक संस्थेचे प्रमाण पत्र

५ ते ८ हॉर्स पावर

प्रथम पासूनच किलोस्कर एंजिने त्यांच्या उत्तम दर्जाबद्दल प्रसिद्ध आहेत.

देशातील आणि परदेशातील असंख्य शेतकरी व इतर ग्राहक यांच्याकडे वापरात असलेली एंजिने हे याचे प्रतीक आहे.

आता भारतीय मानक संस्थेने (ISI) देखील प्रमाणपत्र देऊन, हे मान्य केले आहे.

किलोस्कर एंजिन- शेतकऱ्याची पहिली पसंती
किलोस्कर ऑईल एंजिन्स लि.

१३, लक्ष्मणराव किलोस्कर रोड, खडकी, पुणे ३

© एंजिनसाठी किलोस्कर ऑईल एंजिन्स लिमिटेड यांनी या इंजिनांच्या उपयोगाचा अधिकार नोंदविलेला आहे.

Tom & Bsy/KO-7315-M

☆ अर्थ ☆

बुधवार, ७ मार्च, १९७३

संस्थापक :
 प्रा. वामन गोविंद काळे
 संपादक :
 श्रीपाद वामन काळे

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । — कौटिलीय अर्थशास्त्र.

नव्या वर्षाचे अंदाजपत्रक

अर्थमंत्री श्री. यशवंतराव चव्हाण ह्यांनी बुधवार, दि. २८ रोजी लोकसभेस मध्यवर्ती सरकारचे अंदाजपत्रक सादर केले, त्याच्या प्रस्तावनेत त्यांनी ज्या महान उद्दिष्टांचा उल्लेख केला, त्या मानाने प्रत्यक्ष योजना सामान्यच वाटते, अशा टीकेला त्यांनी अप्रत्यक्ष रीत्या वाव देऊन पुरवणी मागण्यांची पूर्वतयारी तर करून ठेवली नसेल ना ?

चालू वर्षी (१९७२-७३) ५५० कोटी रु. ची तूट अपेक्षित असून पुढील वर्षीच्या तुटीचा अंदाज ३३५ कोटी रुपयांचा आहे. श्री. चव्हाण ह्यांनी २९२ कोटी रु. चे नवीन कर बसविण्याचे ठरवून ही तूट ८५ कोटी रु. वर आणून ठेवण्याचे ठरविले आहे. गेली कित्येक वर्षे अर्थमंत्री तूट भरून काढण्यासाठी आवश्यक तेवढी करवाढ न करता बरीचशी तूट तुटीच्या अर्थव्यवस्थेने (नोटा छापून) भरून काढीत आले आहेत आणि ही व्यवस्थाही अपुरी पडून नियोजितपेक्षा कितीतरी अधिक चलनविस्तार करण्याची पाळी सरकारवर येत असे. विकासाला हा चलनविस्तार पोषक होईल पण त्याचे घातुक परिणाम टळतील, असे त्याचे समर्थन करण्यात येत असे. ह्या खेपेस अर्थमंत्र्यांनी हा सोपा मार्ग अवलंबिला नाही आणि अपेक्षित तुटीपैकी ७१% तूट करवाढीने भरून काढण्याचे ठरविले ही प्रशंसनीय गोष्ट आहे. ह्यासंबंधातील पूर्वीच्या चुका त्यांनी सुधारल्या आहेत. परंतु पुरवणी मागण्यांच्या पूर्ततेसाठी चलनविस्ताराचा मोठ्या प्रमाणावर अवलंब करवावा लागणार आहे.

अर्थमंत्र्यांनी मुख्यतः अप्रत्यक्ष करातच वाढ केली आहे त्यामुळे ती लोकांना प्रत्यक्ष रीत्या तात्काळ जाणवणार नाही. परंतु तयार मालाची किंमत वाढणे अपरिहार्य आहे. नवीन करवाढ आवश्यक असल्यानंतर ती कुणालाही जाणवणार नाही अशा रीतीने ती कशी करता येणार ? प्रत्यक्ष करांचे बाबतीत, इन्कम टॅक्स आकारताना शेतीचे उत्पन्न विंगर-शेतीचे उत्पन्न मिळविण्याचा निर्णय महत्त्वाचा आहे. फार दिवसांपासून ह्या सुधारणेची गरज होती, परंतु हितसंबंधीयांचे वजन त्याच्या आड येत होते. अर्थमंत्र्यांनी फक्त उत्पन्न वाढविण्यावर लक्ष केंद्रित केले आहे; सर्चाला कात्री लावण्याकडे लक्ष दिलेले नाही. संरक्षक सात्याच्या सर्चाचा अंदाज १६०० कोटी रु. चा आहे; हा सर्व सालोसाल वाढतच जाणार

दिसतो पे कमिशनच्या अहवालाच्या शिफारशींमुळे सरकारचा सर्व बराच वाढणार आहे. त्याच्या तरतुदीसाठी अर्थमंत्र्यांना उत्पन्नाच्या नव्या बाबी शोधून काढाव्या लागतील.

चालू घडी फारशी न विघडविता समाजवादी समाजरचनेकडे यशस्वी वाटचाल वेगाने होऊ शकते का, असा प्रश्न प्रस्तुत अंदाजपत्रकाने उपस्थित केला आहे.

केरळच्या एंजिनिअरांचे सहकारी कारखाने

एंजिनिअरांसारख्या तंत्रज्ञांची बेकारी आणि तीही भारतासारख्या मागासलेल्या देशात ही मोठी चिंतेची बाब होऊन राहिली आहे. सरकारी पातळीवर त्यांची बेकारी दूर करण्याचे प्रयत्न होत आहेतच. पण खुद्द एंजिनिअरांनी एकत्र येऊन सहकाराच्या वाटेने स्वतःच स्वतःला रोजगार उत्पन्न करून दिला तर ते अधिक उचित ठरेल. कारण अशा प्रयत्नात त्यांच्या तांत्रिक ज्ञानाचा उपयोग होऊन शिवाय त्यांच्यातील संघटनाकौशल्याचीही परीक्षा होते. ह्या बाबतीत केरळ राज्यातील एंजिनिअरांनी चांगले कार्य चालविले आहे. तेथील एंजिनिअरांच्या सहकारी संघटनेने अनेक प्रकारांचे कारखाने काढून चालविले आहेत. त्यांच्या सहकारी संघटनेने आणखी १४ कारखाने काढण्याचा निर्णय घेतला आहे ह्या कारखान्यांतून ८ कोटी रुपयांचे भांडवल गुंतविले जावयाचे आहे. सध्या चालू असलेल्या सहकारी कारखान्यात एक स्कूटर्सचा कारखाना आहे. ह्या व इतर कारखान्यांतून पूर्वी बेकार असलेल्या १ हजार एंजिनिअरांना काम मिळाले आहे. रोजगार मिळालेल्या एंजिनिअरात पदविका व पदवी घेतलेल्यांचा समावेश आहे. नव्याने काढण्यात यावयाच्या कारखान्यांतून मुख्यतः निर्यातीच्या गरजा भागविण्यात येणार आहेत. आणखी १ हजार एंजिनिअरांना त्यात काम मिळणार आहे. आणखीही एक मोष्ट लक्षात घेण्यासारखी आहे. सहकारी संघटनेतर्फे काढण्यात येत असलेले कारखाने कोणत्याही एका ठिकाणी केंद्रित करण्यात आलेले नाहीत. केरळमधील निरनिराळ्या जिल्ह्यात ते पसरविण्यात येत आहेत. स्वतः स्वतःसाठी उद्योग निर्माण करण्याच्या ह्या कार्यक्रमांमुळे एंजिनिअरांत मोठा उत्साह निर्माण झाला असून त्यांच्यावरील बेकारीची छाया निवळू लागली आहे.

मध्यवर्ती सरकारचे अंदाजपत्रक
(आकडे कोटी रु. चे)

	उत्पन्न		
	१९७२-७३	१९७२-७३	१९७३-७४
	बजेट	दुरुस्त	बजेट
जमा	४,४६७	४,६२८	४,८३१ +२५०*
खर्च	४,१२४	४,५९१	४,७५२ +३४३ / +३७ + ७९ +२५०*
	मांडवली		
जमा	२,०९५	२,६५२	२,४६०
खर्च	२,६८९	३,२३९	२,८७४ -५९४ -५८७ -४१४
एकूण तूट	-२५१	-५५०	-३३५ +२५०*
	मरून न काढलेली तूट ८५		

*बजेटात सुचविलेल्या दरवाढीचा परिणाम

आता आम्ही म्हातारे झालो

जगाच्या व्यवहारात राजकारण हे असे एक क्षेत्र आहे की ज्यात बयाची अट नाही. त्यामुळेच अनेक देशातील राजकारणी पुढारी वय झाले तरी अधिकारपदावर बसलेले दिसतात. चीनच्या पुढान्यांना ह्याची जाणीव दिसते. चीनचे पंतप्रधान श्री. चो एन लाय जपानच्या तरुणांपुढे बोलताना म्हणाले की, पेकिंगमधील बरिष्ठ पुढारी आता म्हातारे झालेले आहेत. त्यांनी आपल्या जागा आता तरुण पुढान्यांसाठी सौली कराव्या. चो एन लाय आता ७५ वर्षांचे असून त्यांनी चीन देशाच्या पंतप्रधानकीची सूत्रे २४ वर्षे सांभाळली आहेत. चिनी पुढारी माओ त्से तुंग त्यांच्या-हून फारसे मोठे नाहीत. शिवाय ते मधून मधून आजारीही असतात.

सहकारी संस्थांतील अफरातफर — बृहन्मुंबईमधील सहकारी सोसायट्या आणि बँका ह्यांतील अफरातफरीची पाच प्रकरणे १९७१ मध्ये सी. आय. डी. कडे चौकशीसाठी सोपविण्यात आली. त्यात ४५,६८,२०२ रु. च्या अफरातफरी-बाबत तक्रार आहे. १९७२ मधील तत्सम सहा प्रकरणात १३,९६,५२७ रु. गुंतलेले आहेत.

नेपाळला चिनी तंत्रज्ञांची मदत — चिनी मदतीने उभारण्यात येत असलेल्या सन कोसी हायड्रो इलेक्ट्रिक प्रकल्पासाठी चीन २५ तंत्रज्ञ पाठविणार आहे.

रेल्वे अर्थसंकल्प (कोटी रु.)

	प्रत्यक्ष	बजेट	दुरुस्त	बजेट
	१९७१-७२	१९७२-७३	१९७२-७३	१९७३-७४
एकूण वहातुक उत्पन्न	१०९६.५९	११४३.१०	११७४.००	१२६४.३५
नित्याचे खर्च	७९५.३२	८०९.१४	८५६.६८	९१८.२५
धसारा रिझर्व्ह				
फंडाकडे वर्ग	१०५.००	११०.००	११०.००	११५.००
पेन्शन फंडाकडे वर्ग	१२.००	१६.००	१६.००	१६.००
किरकोळ खर्च	१५.१९	१५.७३	१५.७४	१७.४८
एकूण	९२७.५१	९५०.८७	९९८.४२	१०६६.७३
निव्वळ रेल्वे उत्पन्न	१६९.०८	१९२.३३	१७५.५८	१९७.६२
मध्यवर्ती जमेली दाखल	१५१.२४	१५९.७०	१६३.१८	१७२.६१
निव्वळ वाढावा				
(+) तूट (-)	(+)१७.८४	(+)३२.५३	(+)१२.४०	(+)२५.०१
खर्चाचे प्रमाण	८३.१%	८१.८%	८३.७%	८३.०%

ग्रामीण भागातील विद्यार्थी व उच्च शिक्षण

गृहखात्याचे राज्यमंत्री श्री. शरद पवार ह्यांनी एका शिक्षण-संस्थेच्या इमारतीच्या पायाचा दगड बसवताना काही परतबंद विचार व्यक्त केले आहेत. ते म्हणाले की, ग्रामीण भागातील जे विद्यार्थी एस. एस. सी. परीक्षेला बसतात त्यांचा दर्जा उंचावण्यासाठी नेटाने प्रयत्न करण्यात आले पाहिजेत. त्यांचा शैक्षणिक दर्जा बेतासबात असल्यामुळे उच्च शिक्षणाचे मार्ग बंद झाल्यासारखे झाले आहेत. ग्रामीण भागातील विद्यार्थी कठीण मानल्या गेलेल्या विषयांच्या वाटेला जात नाही. इंग्रजी भाषा, गणित व शास्त्रे ह्यांचा अभ्यास करण्याचे तो टाळताना दिसतो. ह्याचा परिणाम असा झाला आहे की उच्च शिक्षणाचे सर्व दरवाजे त्याला पूर्णपणे बंद झालेले आहेत. अलीकडे महाराष्ट्रात नवा बागाइतदार वर्ग निर्माण झाला आहे. ह्या वर्गाने शेतकरी म्हणून चांगले नाव कमाविले आहे. त्यांच्यापैकी काही जणांनी उद्योगधंद्याच्या क्षेत्रातही यशस्वीपणे पदार्पण केले आहे. परंतु त्यांच्या मुलांनी फारशी चांगली कीर्ती मिळवलेली नाही. बागायतदारांनी आपल्या मुलांकडे अधिक लक्ष दिले पाहिजे आणि त्यांना सुबुद्ध करण्याचे आणि अवघड परीक्षा उत्तीर्ण होण्याचे बाळकडू पाजले पाहिजे. इमारतीच्या पायाभरणी समारंभाचे अध्यक्ष बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ म्हणाले की स्पर्धात्मक परीक्षांत महाराष्ट्रीय विद्यार्थी मागे पडत चालला आहे. ह्याचे एक कारण असे आहे की एस. एस. सी. परीक्षेत अवघड व महत्त्वाचे विषय सोडून पास होण्याची त्यांची वृत्ती असते.

व्यवस्थापनातील समस्या (६)

खातेबदल व पुनर्रचना

लेखक : सु. वि. मेहेंदळे, बी. ई., एम. बी. ए.

“शक्ति प्रॉडक्टस्” ही गेल्या १० वर्षांत उत्पादनात लक्ष्मी वाढ व त्रिविध वस्तूंचे उत्पादन यामुळे विख्यात झालेली एक कंपनी ! या कंपनीच्या शेअरचा भावही वाढत वाढत १० रु. वरून १४ रु. चे आसपास स्थिर होऊ लागला हाता. या यशाने कंपनीचे संचालक, अधिकारी व कामगार एक प्रकारे निर्विंत झाले होते. त्या सर्वांना स्थैर्य प्राप्त झाल्याने आपल्या कामात आढानात्मक काहीच वाटत नव्हते. ऑर्डर्स येत होत्या, माल तयार हात होता, पगार व महागाईभत्ते वाढून प्रत्येकाचे उत्पन्नही वाढत होते. एक प्रकारे आबादी आबाद होते.

१९७१ च्या सुरुवातीस या कंपनीचे पर्सनल मॅनेजर अचानक हृदयविकाराचा झटका येऊन मृत्यू पावले व त्यांच्या जागी नवे मॅनेजर श्री. बदले यांची नेमणूक झाली. श्री. बदले यांचा आर्थिक संबध व मानसशास्त्रीय विषयांचा अभ्यास दांडगा होता. ते एका आंतरराष्ट्रीय कंपनीत चांगल्या जागेवर काम करीत होते. ‘शक्ति’च्या संचालकांचा व त्यांचा एका सेमिनारमध्ये परिचय झाला. श्री. बदले यांचा अभ्यासपूर्ण निबंध ऐकून व त्यांच्याशी चर्चा करून संचालकांना त्यांच्याविषयी आस्था निर्माण झाली व त्यांनी श्री. बदले यांना आपल्या कंपनीत घेण्याविषयी सुचविले. ‘शक्ति’ची आर्थिक स्थिती चांगली असल्याने पगाराचा वाढच नव्हता, तरी पण श्री. बदले यांना ‘शक्ति’त आपल्याला आढानात्मक काम मिळेल का, याविषयी शंका होती. अखेर त्यांनी ‘शक्ति’त नोकरी करण्याचा निर्णय घेतला व ते हजर झाले.

पहिल्या पंधरवड्यातच त्यांना कळून चुकले की येथे कामाच्या पद्धतीत वृत्तच चांगल्या बसवलेल्या आहेत. संसाधारणपणे नियमित प्रकारचे काम हाताळणे व निर्णय देणे या पलीकडे फारसे प्रॉब्लेम नाहीत. त्यांना थोडेसे बेचैन झाल्यासारखे वाटले. अखेर त्यांनी छंद म्हणून एक विषय अभ्यासाला निवडला व त्यावर माहिती जमविण्यास सुरुवात केली. त्यांचा विषय होता, ‘कारखान्यातील सुपरवायझर्स यशस्वी किंवा अपयशी होण्यासाठी त्यांच्या खात्यांतील व कारखान्यांतील परिस्थिती कितपत कारणीभूत असते ?’

श्री. बदले यांनी कंपनीतील सुपरवायझर्सशी व्यक्तिगत चर्चा केली व त्यात त्यांना असे आढळले की बहुतेक सुपरवायझर्स रोजच्या त्याच त्या कार्यक्रमाला कंटाळले आहेत. प्रत्यक्ष खात्यांत हजर राहण्यापलीकडे दिवसाच्या २/३ तासांच्यावर काम नसते व नवीन अडचणी किंवा प्रश्न फारसे उद्भवत नसल्याने ते थोडे आळसावले होते. बढतीची संधीही फारशी नसल्याने त्यांना

कामात विशेष रस नव्हता. श्री. बदले यांनी सर्व खात्यांचाही अभ्यास केला व सार्वभौमप्रमाणे माहिती जमा केली.

सुपरवायझर — त्यांचे शिक्षण, कामातील अनुभव, कामगारांशी वागणूक, कामगारांतील लोकप्रियता, अप्रियता वगैरे, अधिक जबाबदारी उचलण्याची क्षमता, इतर कामांत भाग घेण्याची आवड वगैरे.

खाते — कामाचे स्वरूप, मजुरी कामाला की यांत्रिक कामाला महत्त्व ? कामगारांची संख्या, कामगारांतील नेतृत्व व त्यांचा दर्जा, समजूतदार किंवा अडवणूक करणाऱ्या कामगारांचे प्रमाण, यांत्रिकीकरणाला वाव, वगैरे.

ही माहिती जमविण्यास श्री. बदले यांना जवळजवळ दीड महिना लागला. पण यानंतर त्यांना कारखान्यातील खाती व सुपरवायझर्स यांच्याविषयी खूप ज्ञान झाले. या कामी त्यांनी वर्क्स मॅनेजर श्री. कारखानीस यांना विश्वासात घेऊन त्यांचे वेळोवेळी साह्य घेतले.

मार्च महिन्यात त्यांनी व श्री. कारखानीस यांनी सर्व सुपरवायझर्सची सभा घेऊन त्यांना समजावून सांगितले की कामात बदल हा केव्हा व कसा उपयुक्त असतो व या बदलामुळे व्यक्ती आपला विकास कसा करून घेऊ शकते. नवीन प्रकारचे काम स्वीकारण्यात आढान असते व त्यामुळे बुद्धीला चालना मिळून आपण आपल्या अनुभवाची कक्षा वाढवू शकतो व आपला वेळही अधिक उत्पादपूर्वक कामात गुंतल्याने आपले मन तरुण राहून मंदपणा कमी हातो, वगैरे, वगैरे.

नंतर श्री. बदले यांनी खातेबदलाची घोषणा करून सुपरवायझरना कोणत्या खात्यात जावेसे वाटते अशा तीन खात्यांची नावे देण्यास सांगितले. बदली सर्वांचीच होणार व प्रत्येकाने नव्या खात्यात काहीतरी विशेष सुधारणा घडवून आणायची आहे. एका वर्षानंतर आवश्यक वाटले तर पुन्हा पूर्वाच्या खात्यात परत घेण्याची सोयही जाहीर केली. चांगल्या कामाबद्दल उत्तेजनात्मक बक्षिसेही जाहीर केली.

एक आठवड्याचे आत सर्वांकडून तीन तीन खात्यांची नावे आली. आलेल्या अर्जातून व श्री. बदले आणि कारखानीस यांच्या अभ्यासावरून शक्य तेथे मागितलेली खाती देण्यात आली व नवीन खातेबदल जाहीर झाला. नवे खाते ताब्यात घेण्यास एक महिन्याचा अवधी देण्यात आला.

या महिन्यात प्रत्येकाने आपले खाते अधिक पद्धतशीर बनवण्याचा आटोकाट प्रयत्न केला. रेंगाळलेली व मागे पडलेली कामे उरकून टाकली. खात्यांची विशेष सफाई करून खात्यातील मशीनरी, स्टोअर, रेकॉर्ड वगैरे नीटनेटके ठेवण्याचा प्रयत्न केला. सारांश, नव्या माणसाने पूर्वाच्या माणसात दोष काढू नये याची काळजी घेतली.

नव्या येणाऱ्या माणसानेही ज्या खात्यात जायचे तेथल्या पद्धतीचा, कामाचा जाणीवपूर्वक अभ्यास केला. यामुळे एक

महिनाभर सर्वजण अतिशय उद्योगात गढून गेले व वातावरणातील शिथिलता संपून सर्वत्र उत्साहाचे, धावपळीचे वातावरण निर्माण झाले. नव्या सात्यात झटपट प्रगती दाखवण्यास कोठे वाव आहे? कामाच्या नव्या कोणत्या पद्धती बसवता येतील? याविषयी सतत विचार मनात येऊ लागले. फार काय, हे सुपरवायझर आपसात याविषयी चर्चा करून एकमेकांचा सल्ला घेऊ लागले. कंपनीत असलेल्या इतर तज्ज्ञ व अनुभवी व्यक्तींशी या विषयावर चर्चा करू लागले. नव्या कामात रस घेऊन हे सुपरवायझर लक्षपूर्वक काम करू लागले.

हा प्रयोग जवळजवळ वर्षभर चालल्यावर श्री. बदले यांना असे आढळले की प्रत्येक जण नव्या कामात गढला आहे. उत्पादन सुमारे २५% वाढले आहे, उत्पादनखर्चात १०% काटकसर झाली आहे, व इन्व्हेन्टिव्ह बोनस म्हणून या सुपरवायझरना प्रत्येकी रु. २,००० ते रु. ५,००० बक्षीस मिळेल. याचा आणखी एक असा अनुभव आला की १२ पैकी दोन सुपरवायझर नवी जबाबदारी घेण्यास असमर्थ ठरल्याने नोकरी सोडून गेले.

साजगी कंपन्यांत बदलीची भीती नसल्याने येणारे स्थैर्य हे व्यक्तींच्या विकासाला मारक ठरते व बदलीने विविध कामाचा अनुभव व हाती असलेल्या कामात जागरूकता वाढते. अपात्र व्यक्तींची सात्यातील मिरासदारी नष्ट होऊन सात्यात सुधारणा घडवून आणणे, त्या व्यक्तींना विशेष न दुसवता, सरसकट बदल्यांमुळे शक्य होते.

'शक्ति'चे संचालक हाच प्रयोग त्यांच्या खरेदी, अडॉट व शासकीय सात्यातही करून पाहण्यास उत्सुक आहेत व त्या दृष्टीने श्री. बदले यांचा अभ्यास सुरू झाला आहे.

पंजाबमध्ये फिल्म कॉर्पोरेशन

पंजाब सरकारने फिल्म कॉर्पोरेशन स्थापन करण्याचे ठरविले आहे. त्याची मालकी संयुक्त स्वरूपाची राहिल त्याशिवाय कॉर्पोरेशनतर्फे तीन एतद्देशीय भाषांतील वृत्तपत्रेही सुरू करण्यात येणार आहे. एक हिंदीत, एक उर्दूत आणि एक पंजाबी भाषेत निघेल. फिल्म कॉर्पोरेशनचे भांडवल १० कोटी रुपयांचे राहणार असून त्यापैकी ५१ टक्के भांडवल सरकार घालणार असून बाकीचे भांडवल लोकांना भाग विकून उभारण्यात येणार आहे. कॉर्पोरेशन चंद्रिगडजवळ एक सिनेनिर्मिती गृह बांधणार आहे. त्याशिवाय चित्रगृहे, करमणूक केंद्रे आणि खुन्ती नाट्यगृहेही बांधण्यात यावयाची आहेत. ही करमणूक केंद्रे ग्रामीण व नागरी अशा दोन्ही भागांत स्थापन करण्यात येणार आहेत.

दहा नवे सहकारी साखर कारखाने — चालू मोसमात भारतामध्ये एकूण दहा नवे सहकारी साखरकारखाने उभारण्यात येतील. म्हणजे अशा कारखान्यांची संख्या ९० होईल. एकूण साखरेच्या उत्पादनापैकी सुमारे ५०% उत्पादन सहकारी कारखान्यांत लवकरच होऊ लागेल. नियोजित साखर कारखान्यांपैकी महाराष्ट्रात पाच कारखाने निघतील.

खर्चिक लग्नसमारंभ टाळण्यासाठी परदेशी विवाह पुढील महिन्यांत ३० जपानी युवक-युवती विवाहबद्ध होण्यासाठी डेन्मार्कला जात आहेत. जपानी पद्धतीचा विवाहसमारंभ फार खर्चाचा असल्यामुळे त्यांनी हा मार्ग स्वीकारला असून डेन्मार्कमध्ये त्यांच्या स्वागताची जोरदार तयारी सुरू आहे. ही फक्त सुरुवात आहे. त्यांच्या मागोमाग उन्हाळ्यात आणखी १५० जोडपीही ह्याच शुभ कामासाठी डेन्मार्कला जाणार आहेत. ही सर्व जोडपी लग्नानंतर मधुचंद्रासाठी भूमध्य समुद्राच्या किनारी असलेल्या देशात जातील. जपानी विवाहपद्धतीत आहेर देण्याचा बोजा नवपरिणीतांना सोसावा लागतो. त्यामुळे त्यांच्यावर खर्चाचा अतिशय भार पडतो. परदेशी प्रवास घडवून आणणाऱ्या एका संघटनेने त्यांना असे पटवून दिले की स्वदेशात विवाह करण्यासाठी येणाऱ्या खर्चात त्यांचा विवाह परदेशी होऊन शिवाय मधुचंद्रही साजरा करता येईल. विवाह आणि मधुचंद्र ह्या दोन्हीसाठी प्रत्येक जोडप्याला स्वदेशी २,५०० डॉलर्सपेक्षा जास्त खर्च आला असता. आता तेवढ्या खर्चात विवाह व परदेशी प्रवास त्यांना करता येईल. डेन्मार्क आणि इतर युरोपीय देश ह्यांत आहेर अगर देणग्या देण्याचा खर्च विवाहबद्धांना अगर त्यांच्या मातापित्यांना करावा लागत नाही. जोडप्यांचे स्नेहीसोबती आणि नातलग ह्यांना तो करावा लागतो. जपानी जोडप्यांचे विवाह डेन्मार्कमधील म्युनिसिपल हॉलमध्ये साजरे करण्यात येणार आहेत. विवाहविधी केवळ कायदेशीरपणे करण्यात येणार असल्याने पौरोहित्य कोपनहंगनच्या मेथोरनी करावयाचे कळू केले आहे. जपानी जोडपी आपल्या पद्धतीप्रमाणे चेरीची झाडे लावतील.

Statement about ownership and other particulars about newspaper 'ARTHA' to be published in the first issue every year after last day of February.

FORM IV (See Rule 8)

1. Place of publication	823, Shivajinagar, Poona 4
2. Periodicity of its publication	Fortnightly
3. Printer's name	S. V. Kale
Nationality	Indian
Address	823, Shivajinagar, Poona 4
4. Publisher's name	S. V. Kale
Nationality	Indian
Address	823, Shivajinagar, Poona 4
5. Editor's name	S. V. Kale
Nationality	Indian
Address	823, Shivajinagar, Poona 4
6. Names and addresses of individuals who own the newspaper and partners or shareholders holding more than one per cent of the total capital	S. V. Kale 823 Shivajinagar Poona 4

I, Shripad Vaman Kale, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date 7-3-1973

S. V. Kale
Signature of Publisher.

नासिक जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक लि.चे चेअरमन
श्री. माधवराव काशीराम बोरस्ते

श्री. माधवराव बोरस्ते यांचा जन्म निफाड तालुक्यातील साकोरे या गावी दि. १०-२-१९२७ रोजी साधारण आर्थिक परिस्थिती असलेल्या परंतु सुसंस्कार व सदाचार यांनी संपन्न असलेल्या शेतकरी कुळात झाला. त्यांचे प्राथमिक शिक्षण साकोरे येथे व माध्यमिक शिक्षण पिंपळगाव बसवंत येथे झाले. हिंदी प्रवीण परीक्षाही ते उत्तीर्ण झाले. अभ्यासाव्यतिरिक्त मैदानी व मर्दानी खेळांची त्यांना अतोनात आवड असून शालेय जीवनात त्यांनी त्यांत कौतुकास्पद प्रावीण्य मिळविले. आजही बहुविध कार्यांच्या व्यापातूनही ते वेळ काढून व्हॉलीबॉलच्या मैदानावर ज्या वेळी उतरतात तेव्हा नवे खेळाडू त्यांचे कसब पाहून चकित होतात.

विद्यार्थीदशेत विद्याभ्यासाबरोबर त्यांनी समाजसेवेचे धडे गिरविले. राष्ट्रसेवादलातील शिस्त अंगी बाणवून घेताघेता राष्ट्रसेवादलाच्या पिंपळगाव विभागाच्या विभाग संघटकाचेही काम त्यांनी केले.

जिल्ह्यातील एक जेष्ठ नेते पद्मश्री कर्मवीर काकासाहेब वाघ यांच्या प्रोत्साहनाने वयाच्या बाविसाव्या वर्षी स्वतःच्या सामाजिक व राजकीय जीवनास त्यांनी प्रारंभ केला. उत्तम प्रकृती, प्रसन्न व्यक्तिमत्त्व, जिज्ञासू वृत्ती यांच्या जोडीला अभ्यासू वृत्ती व अभ्यासपूर्ण माहितीनिशी पुढे आलेल्या समस्येवर निश्चित स्वरूपाचा निर्णय घेण्याची हातोटी व स्पष्टवक्त्रेपणा या त्यांच्या गुणांमुळे अल्पावधीतच ते लोकप्रिय झाले.

स्थानिक ग्रामपंचायतीचे सरपंचपद त्यांनी १५ वर्षे ओळीने भूषविले. स्थानिक शेतकी पतपुरवठा संस्थेचे कार्यही त्यांनी प्रगतीपथावर नेले. सन १९५७ मध्ये लोकल बोर्डाचे सदस्य झाले. त्यातील वर्क्स कमिटीचे अध्यक्षपदही एक वर्ष त्यांनी भूषविले.

या सुमारासच पिंपळगाव येथील यशवंत को-ऑप. कॅनिंग फॅक्टरी आणि निफाड तालुक्यातील ऊस उत्पादकांच्या सहकारी साखर कारखान्याच्या उभारणीचे कार्य सुरू होते. या कार्यात त्यांनी सुरुवातीपासूनच मोलाची कामगिरी बजावली. यशवंत

को-ऑप. कॅनिंग फॅक्टरीचे अध्यक्षपदही त्यांनी तीन वर्षे भूषविले. ओझर कॅनॉल बागाईतदार संघाच्या अध्यक्षपदाची धुरा दहा वर्षे ते सांभाळीत आहेत. निफाड तालुक्यातील श्रमजीवी जनतेच्या जीवनाशी निगडित असलेल्या निफाड सहकारी साखर कारखान्याचे ते गेली बारा वर्षे संचालक आहेत. गेल्या तीन वर्षांपासून कारखान्याचे उपाध्यक्ष आहेत. या सर्व संस्थांच्या कामकाजात स्वतःच्या कर्तृत्वाने, व अभ्यासू वृत्तीने त्यांनी स्वतःच्या व्यक्तिमत्त्वाचा ठसा जनमानसावर उमटविला आहे. निफाड तालुका पंचायत समितीच्या अध्यक्षपदी त्यांची गेल्या वर्षी निवड झाली आहे. निफाड तालुक्याचा व पर्यायाने जिल्ह्याचा सर्वांगीण विकास करण्याचा त्यांनी ध्यास धरला आहे.

नासिक जिल्ह्याचा कृषी औद्योगिक विकास साधण्याचे कंकण हाती बांधलेल्या नासिक जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे ते गेली तीन वर्षे संचालक आहेत. या बँकेच्या कर्जवाटपाचा व्यवहार सुमारे दहा कोटी रुपयांचा झालेला आहे. जिल्ह्याचा सर्वस्पर्शी विकास साधत असताना, जिल्ह्यातील सहकारी क्रयविक्रय संस्था, प्रक्रिया संस्था, सहकारी साखर कारखाने, नागरी सहकारी बँका, व्यापारी सहकारी बँका, इ. सहकारी संस्थांच्या उभारणीचे काम बँकेने अत्यंत कुशलतेने आणि आत्मीयतेने केले. आज या संस्था संपृद्ध होऊन आर्थिक दृष्ट्या भक्कम पायावर उभ्या आहेत. नासिक जिल्ह्याचा आर्थिक दृष्ट्या केंद्र बिंदू असणाऱ्या नासिक जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे चेअरमन म्हणून यावर्षी त्यांची बिनविरोध निवड झाली आहे.

यंदाचे वर्ष नासिक जिल्ह्याची परीक्षा पाहणारे वर्ष आहे. दुष्काळी परिस्थिती दिवसेंदिवस तीव्र बनत आहे. पिण्याच्या पाण्याची टंचाई उग्र स्वरूप धारण करीत आहे. खरीप पिके अवर्षणामुळे अजिबात आलेली नाहीत. जिल्ह्यातील १६४५ गावांपैकी १६४४ गावांत शासनाने दुष्काळी परिस्थिती जाहीर केलेली आहे. घेतलेले पीककर्ज कसे फेडावयाचे, नव्या पिकांसाठी द्रव्य-सहाय्य कोठून उभे करावयाचे, या चिंतेत जनता पडली आहे. याकरिता तिचे डोळे लागले आहेत जिल्हा बँकेकडे, जीव जगण्यासाठी धान्य आणि पाणी मिळविण्याकरिता शासनाकडे आणि विकास कार्याकडे, काही रोजगार मिळावा म्हणून दुष्काळी कामाकडे. जिल्हा बँक आणि पंचायत समिती यांचेकडून असलेल्या जनतेच्या अपेक्षा पूर्ण व्हाव्यात म्हणून माधवराव बोरस्ते यांनी कमर कसली आहे. शासनाकडून असलेल्या अपेक्षा पूर्ण करण्याकरिता ते अविभ्रांत प्रयत्न करीत आहेत. ते स्वतः उत्तम प्रशासक असल्याने काम करवून घेण्याच्या निश्चित कल्पना त्यांचेजवळ आहेत. बँकेचा आणि पंचायत समितीचा सेवक-वर्गही खुल्या दिलाने त्यांचेसमोर अडचणी मांडू शकतो आणि योग्य मार्गदर्शन मिळाल्याने नव्या जिद्दीने कामाला लागतो.

यासोबतच काही नव्या संस्था उभारण्याचे कार्य त्यांनी हाती घेतले आहे. नासिक जिल्ह्यातील प्राथमिक सहकारी संस्थांचे

सर्व चिटणीस आणि सेवक पूर्वी प्रत्येक तालुक्याच्या सुपरवायझिंग युनियनकडे होते. आता जिल्ह्याकरिता एक देखरेख संस्था निर्माण झाली असून नासिक जिल्हा देखरेख सहकारी सोसा. मर्यादित या नावाने ती ओळखली जाते. जिल्ह्यातील सर्व प्राथमिक सहकारी संस्थांतील सेवकांवर ती नियंत्रण ठेवते. याही संस्थेचे अध्यक्षपद जिल्हा बँकेचे अध्यक्ष असल्याने श्री. माधवराव बोरस्ते यांचेकडे चालून आले आहे.

निफाड तालुक्यात एक सहकारी साखर कारखाना आहेच. करंजवण धरणामुळे या तालुक्यातील ओलीखालील क्षेत्र येत्या एक दोन वर्षांतच मोठ्या प्रमाणावर वाढणार आहे. कर्मवीर काकासाहेब यांच्या मार्गदर्शनाखाली रानवड परिसरात दुसरा सहकारी साखर कारखाना उभा करण्याच्या प्रयत्नात श्री. माधवराव बोरस्ते व त्यांचे सहकारी आहेत. त्याचप्रमाणे निफाड तालुक्यात तालुका पातळीवर डेअरी आणि बेकरी सुरू करण्यातही त्यांच्या प्रयत्नांचा मोठा वाटा आहे.

विदेशात झालेल्या औद्योगिक प्रगतीचा अभ्यास करण्यासाठी त्यांनी जपानचा दौरा केलेला आहे. जपानी जनतेची जिद्द आपल्यातही निर्माण होऊन औद्योगिक क्षेत्रात आपण भारतीयानीही आपला ठसा उमटवावा अशी त्यांची अपेक्षा आहे.

विद्यार्जनाच्या काळात विद्यार्थ्यांनी राजकीय चळवळीत सक्रीय भाग घेऊ नये व विद्यार्जनाकडे मनापासून लक्ष केंद्रीत करावे यातच विद्यार्थ्यांचे हित आहे हे त्यांचे मत ते आग्रहाने प्रतिपादन करीत असतात.

अशा या कर्तबगार आणि सच्यसाची व्यक्तिमत्त्वाच्या नेतृत्वाखाली नासिक जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक विकासाची नवी क्षितिजे धुंडाळून प्रगतीची वाटचाल नव्या उमेदीने करील यात शंका नाही.

परदेश-प्रवासी एंजटाबाबत इशारा

देशात नौकरी मिळविण्यात अपयश आल्यामुळे अनेक अहाणी व निरक्षर लोकसुद्धा परदेशात उद्योगव्यवसाय पहाण्यास जाऊ इच्छितात. त्यांच्या ह्या मनस्थितीचा फायदा घेऊन अनेक लबाड एंजट त्यांना परदेशी नौकरी लावून देण्याची शोभने दाखवतात व पैसे घेऊन त्यांना परदेशी पाठवतात. अशा लोकांविरुद्ध सावध राहण्याचा इशारा गुजरात सरकारने दिला आहे. हाँगकॉंगमध्ये नौकरी देण्याच्या आश्वासनावर भाळून कित्येक भारतीय नागरिक तेथे गेले आणि पस्तावले. नौकरी न मिळाल्यामुळे त्यांना परत मायदेशी पाठविण्यात आले, व पदरचा पैसा जाऊन निराशा पदरी आली. शिवाय, अशा लोकांच्यामुळे हाँगकॉंगमधील अधिकारी सन्यासुच्या प्रवाशांकडेही साशंकतेने पहातात. परिणामी, त्यांना तेथे फार त्रास सोसावा लागतो आणि गैरसोयींना तोंड यावे लागते.

Swastik FOAM

cosy sitting pleasure!

SWASTIK RUBBER PRODUCTS LTD.
PUNE-411003

Dasturam-SRP-23

**IMPORT
SUBSTITUTE
GADRE KEYS**

ALL TYPES AS
PER SPECIFICATION

GADRE BROTHERS MADHAVNAGAR
(MAHARASHTRA)
PHONE NO. 2318 GRAM: "SEWA"

ग्रंथपाल आणि ग्रंथकार पारखी

कै. रघुनाथ शतानंद पारखी यांच्या 'Library Classification : Evolution of a Dynamic Theory' या पुस्तकात डॉ. रंगनाथन् यांच्या गतिमान (dynamic) ग्रंथवर्गीकरण पद्धतीचा उहापोह केलेला आहे. वेदामध्ये वर्णिलेल्या ज्ञानाच्या चार विभागांपासून सुरुवात करून प्लेटो व अॅरिस्टॉटल यांच्या ज्ञानवर्गीकरणपद्धती, तसेच युरोपातील बेकन, कान्ट, स्पेन्सर, कॉम्ट (Comte) यांच्या वर्गीकरण पद्धतींचाही विचार केलेला आहे. त्यानंतरचा टप्पा म्हणून डॉ. ड्युई यांची दशांश वर्गीकरण पद्धती, लायब्ररी ऑफ कॅंग्रेसची वर्गीकरण पद्धती, ब्राऊन यांची विषय वर्गीकरण पद्धती, इत्यादी सात जगन्मान्य ग्रंथवर्गीकरण पद्धतींचा परामर्श घेऊन, अनुभवाच्या पलीकडे जाऊन आजमितीस अज्ञात असलेल्या ज्ञानकक्षांची कल्पना करून डॉ. रंगनाथन् यांनी प्रतिपादिलेल्या गतिमान (dynamic) ग्रंथवर्गीकरण पद्धतीचा विचार या ग्रंथात केलेला आहे. कै. पारखी यांना कै. डॉ. रंगनाथन् यांचे सान्निध्य या ग्रंथाचे लेखनाचे वेळी सुदैवाने मिळाल्यामुळे या विषयावरील अत्याधुनिक कल्पनांचा समावेश या ग्रंथात झालेला आहे.

फर्ग्युसन कॉलेजच्या ग्रंथालयातील त्यांची कामगिरी आणि अभ्यास व्यक्तींमधील लौकिक सर्वश्रुत आहे. पद्मभूषण रंगनाथन्नी लिहिलेला प्रत्येक ग्रंथ त्यांनी आत्मसात केला आणि ते आपल्या गुरूशी एकरूप झाले. 'वर्गीकरण' ह्या त्यांच्या आवडीच्या विषयातील त्यांचे संशोधन सतत चालू होते. "भारताच्या अग्रेसर ग्रंथमालेतील एक श्रेष्ठ ग्रंथपाल" असे त्यांचे वर्णन डॉ. रंगनाथन् ह्यांनी केले आहे. "त्यांना विद्या पीठाची पदवी नव्हती, त्यांना वेतनही वेताचे होते, परंतु ग्रंथपालात ते स्वकर्तृत्वामुळे तेजाने तळपत होते" असेही त्यांनी म्हटले आहे. त्यांची कित्येक इंग्रजी पुस्तके आंतरराष्ट्रीय कीर्तीची ठरली असून, डॉ. रंगनाथन् सेरीज दुसऱ्या कोणत्याही भारतीय ग्रंथपालाने त्यांच्याप्रमाणे कामगिरी करून दाखविलेली नाही. बंगलोर येथील शारदा रंगनाथन् व्याख्यानमालेची १९६८ ची व्याख्याने ते तयार करित असतानाच, ग्रंथपालाईतकाच मोठा ग्रंथकारही असणाऱ्या पारखींना मृत्यूने गाठले. त्यांच्या टाचणांचे आधारेच प्रस्तुत ग्रंथ आता प्रसिद्ध झाला आहे.

पद्मभूषण डॉ. रंगनाथन् ह्यांनी प्रस्तुत पुस्तकाच्या प्रारंभी कै. पारखी ह्यांच्या कर्तृत्वशाली जीवनाचा आढावा घेतला आहे. त्यावरून कै. पारखींच्या कामगिरीची यथार्थ कल्पना येते. "उद्योगप्रियता, प्रयत्नशीलता आणि ग्रंथालयशास्त्राशी एकरूपता, ह्यात्राबतीत त्यांची बरोबरी कोण करू शकेल ? १९२१ ते १९६८ पर्यंत, म्हणजे आयुष्याच्या अखेरीपर्यंत, त्यांनी सातत्याने ग्रंथालयशास्त्राची सेवा केली. मद्रासच्या स्कूल ऑफ लायब्ररी सायन्समध्ये बाकीचे विद्यार्थी पदवीघर आणि पदव्युत्तर शिक्षण घेतलेले होते, त्यात हा साधा मॅट्रिक पास विद्यार्थी

प्रथम गोंधळून जावयाचा, पण त्याने दीर्घ अभ्यासाने ज्ञान आत्मसात करून परीक्षेत बरचा अनुक्रम मिळविला होता."

साधन-संपत्तीचा नाश दुष्काळाला कारणाभूत

मुंबईमध्ये देशात पडलेल्या दुष्काळासंबंधी एक परिसंवाद भरविण्यात आला होता. परिसंवाद भरविण्याच्या कामी मौक्तिक परिस्थिती आणि पशुपक्षी ह्यांच्या जपणुकीविषयी आस्था असणाऱ्या संघटनांनी पुढाकार घेतला होता. परिसंवादात भाग घेतलेल्या बक्त्यांनी असा अभिप्राय व्यक्त केला की सध्या देशाच्या अनेक भागात उत्पन्न झालेली दुष्काळी परिस्थिती माणसाच्या वागण्यामुळेच मुख्यतः निर्माण झाली आहे. गेल्या काही वर्षांत सर्व जगभर आणि भारतातही वनांचा बेजबाबदारपणे नाश करण्यात आला व येत आहे. गुराढोरांच्या बाबतीतील धोरण अनाकलनीय असे आहे. पाण्याखाली असलेल्या जमिनीत भराव घालून वाटेला त्या प्रमाणात नवीन जमीन उपलब्ध करून देण्यात येत आहे आणि एकंदरीने नैसर्गिक साधनसंपत्तीची वारेमाप उधळण करण्यात येत आहे. म्हणून नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा उपयोग करताना तिची नासधूस होणार नाही अशी दक्षता घ्यावयास हवी. जमीन आणि तिच्यापासून उत्पन्न होणाऱ्या संपत्तीचा वापर कसा करावा ह्याविषयी योजना आखण्यात आली पाहिजे. विकास घडवून आणताना नैसर्गिक संपत्तीचा नाश होणार नाही अशा पद्धतीने तो केला पाहिजे. लोकप्रतिनिधींना ह्यासंबंधी बरेच कार्य करता येण्यासारखे आहे. त्यांनी आपआपल्या मतदारसंघातील लोकांना भौतिक परिसराची जपणूक करण्याचे शिक्षण दिले पाहिजे आणि कृतिसन्मुख असा संवर्धनाचा कार्यक्रम अमलात आणला पाहिजे. असे शिक्षण आणि असा कार्यक्रम या जोडगोळीने नैसर्गिक साधनांचा जास्तीत जास्त चांगला उपयोग करून घेता येईल. एरव्ही सध्यापेक्षाही मोठ्या दुष्काळाला तोंड द्यावे लागेल.

खेळण्याच्या पत्त्यांच्या पानावर येशू चरित्र आणि वचने येशू ख्रिस्ताची चित्रे असणारे अनेक जिन्नस आहेत, त्यात आता ख्रिस्ताचा संदेश देणाऱ्या पत्त्यांच्या डावाचा समावेश झाला आहे. किलवर, चौकट, बदाम आणि इसपिक ह्यांची पाने आता ल्यूक, मॅथ्यू, मार्क आणि जॉन ह्यांची होतील. त्यांची परंपरागत प्रतीके त्यावर छापलेली असतील. ५२ पत्त्यांपैकी प्रत्येक पत्त्यावर रंगीत चित्र असेल; त्यावर बायबलमधील वचन दिलेले असेल आणि बायबलमधील प्रसंगाचे चित्र असेल. ल्यूकच्या एकव्यापासून जॉनच्या राजापर्वतच्या पत्त्यांवर क्रमाने ख्रिस्त-चरित्र चित्रित केलेले असेल. उदाहरणार्थ, मार्कच्या एकव्यावर वधस्तंभावरील येशू ख्रिस्त दाखविलेला आहे.

अमली पदार्थ आणि शस्त्रास्त्रांची चोरटी निर्यात

पॅरिसमध्ये दाखविण्यात आलेल्या टेलिव्हिजन चित्रपटात पाकिस्तानच्या वायव्य सरहद्द प्रांतातून होणाऱ्या चोरट्या निर्यातीची कहाणी चित्रित करण्यात आली आहे. पाकिस्तानच्या ह्या प्रांतातून दरसाल २०० टन अमली पदार्थ आणि बरीच शस्त्रास्त्रे चोरून वाहेर पाठविण्यात येत असतात. अमली पदार्थांना मोठी बाजारपेठ लाभते ती अमेरिका आणि पश्चिम युरोपमधील देशांची. शस्त्रास्त्रे इराणचा व तुर्कस्थानचा आपला मार्ग शोधतात. सेक्टर सिंडीकटून जाणाऱ्या मार्गाच्या परिसरात जे लोक राहतात त्यांना जीवन जगण्यासाठी दुसरा कोणताच मार्ग उपलब्ध नाही असा अभिप्राय चित्रपटात व्यक्त करण्यात आला आहे. ह्या चोरट्या व्यापारात गुंतलेल्या लोकांनी आपले जाळेच विणलेले आहे. मालाच्या वाहतुकीची त्यांनी चोख व्यवस्था ठेवलेली आहे. सरहद्दीवरील कोणत्या कस्टम्सच्या अधिकाऱ्यांना लांच थावी लागेल ह्याची माहिती ते पुरवतात, त्याचप्रमाणे कोणत्या बोटीने माल पाठवावा याचीही माहिती ते देतात. मालाची किंमत तो किती आहे आणि त्याचा दर्जा काय आहे ह्यावरून ठरविण्यात येते. एखादा टन अमली पदार्थ पॅरिसमध्ये पोचविण्यास एक महिन्यापेक्षा जास्त अवधी लागत नाही. मूळ मालाची किंमत फारशी नसते; पण तो इष्ट स्थळी पोचविण्यासाठी मात्र लाखो डॉलर्स खर्च करावे लागतात. पाकिस्तानचे सरकार ह्या चोरट्या व्यापाराविरुद्ध काहीही उपाययोजना करू शकलेले नाही. असे प्रयत्न करण्याचे आता सोडून देण्यात आले आहे. कारण ह्या भागातील परतून लोक व्यापाराला पाठिंबा देतात; प्रसंगी शस्त्रही उचलतात.

हिन्दी बनावटीच्या शस्त्रास्त्रांचा पुरवठा मित्रदेशांनाच

हिन्द सरकारने असा निर्णय घेतला आहे की भारतात बनविण्यात आलेल्या शस्त्रास्त्रांचा व दारूगोळ्यांचा पुरवठा सरकारी पातळीवरच मर्यादित करण्यात यावा आणि हा पुरवठाही जे देश भारताशी स्नेहाने वागतात व शांतताप्रिय आहेत त्यांनाच करण्यात यावा. भारताच्या संरक्षणविषयक कारखान्यांतून आता गरजेपेक्षा अधिक उत्पादन होऊ लागल्याने शिलकी उत्पादनासाठी बाजारपेठा बघाव्या लागत आहेत. मात्र कोणत्याही देशाला त्याचा पुरवठा मोफत करण्यात येणार नाही. त्याची रीतसर विक्रीच करण्यात येईल. पाकिस्तान व चीन ह्यांच्याशी झालेल्या युद्धामुळे संरक्षणविषयक उत्पादनाचा चांगलाच विकास झाला. हा सर्व विकास देशातील साधनसामग्री वापरूनच करण्यात आलेला आहे. त्यामुळे अल्पशा प्रमाणात का होईना पण भारताला ह्या निर्यात क्षेत्रात पदार्पण करणे शक्य झालेले आहे १९७१ साली पाकिस्तानशी झालेल्या युद्धात भारताने वापरलेल्या शस्त्रसंभारपैकी बहुतेक भाग देशातच बनविलेला होता. संरक्षण-उत्पादनाची किंमत १९६१-६२ साली ४१ कोटी रुपयांच्या घरात होती.

ती १९७१-७२ साली १३८ कोटी रुपयांपर्यंत वाढली. आता सुमारे १५० कोटी रुपयांचे युद्धसाहित्य निर्माण होत असावे असा अंदाज आहे. जागतिक बाजारात भारताच्या एतद्विषयक उत्पादनसामर्थ्याविषयी फारशी कल्पना नाही. आता ह्याविषयी अधिक रीतसर प्रसिद्धी करून मालाविषयी मागण्या मिळविण्याचे प्रयत्न करण्यात येणार आहेत. निरनिराळ्या देशातील भारतीय इतावासातील अधिकाऱ्यांचे सहाय्य ह्या कामी घेण्यात येईल.

जपानी कल्पनाचातुर्याची एक कहाणी

दुसऱ्या महायुद्धानंतर औद्योगिक दृष्ट्या सचून गेलेल्या जपानने आपली अर्थव्यवस्था पुन्हा सावरून अमेरिकेलाही शह देण्यास प्रारंभ केला. ह्या महान् प्रयत्नात जपानी उद्योगपतींनी व जनतेने अपूर्व कार्य केले. आलेल्या संधीचा फायदा घेण्याचे, इतकेच नव्हे तर इतरांना न दिसलेली संधी अचूक हेरण्याचे त्यांचे सामर्थ्य अजबच म्हटले पाहिजे. व्हिएटनाममधील युद्धाने जपानच्या उद्योगधंद्यांना थोडेफार उत्तेजन मिळाले. आता त्याच युद्धात वापरलेल्या तोफगोळ्यांच्या कवचांचा उपयोग करून एक नवीनच धंदा जपानमधील एका उद्योगपतीने सुरू केला आहे, आणि त्या धंद्यापासून त्याला चांगला फायदाही होत आहे; शिवाय धंद्याच्या उभारणीत त्याचे विलक्षण कल्पनाचातुर्य दिसते ते वेगळेच. तोफगोळ्यांच्या व इतर दारूगोळ्यांच्या रिकाम्या नळकांड्यांचा उपयोग करून त्याने अतिशय आकर्षक अशा देवदेवतांच्या मूर्ती आणि घराच्या सजावटीला उपयोगी पडतील अशा वस्तू तयार केल्या आहेत. ह्या वस्तूत अगदी छोट्या मुखवट्यापासून तो ३ फूट उंचीच्या देवतांच्या मूर्तीचा समावेश आहे. ह्या कलात्मक वस्तूंना आग्नेय आशियात भरपूर बाजारपेठ लाभत आहे. देवतांच्या मूर्तीत एक २० किलोग्रॅम वजनाची असून ती तयार करण्यासाठी सात कवचांचा उपयोग करण्यात आलेला आहे. कलावस्तूंच्या आकारावरून आणि कलात्मक दर्जाप्रमाणे त्यांच्या किंमती ठरविण्यात आल्या आहेत. १० हजार येन अथवा ३५ डॉलर्सपासून लक्षावधी येन किंमतीच्या वस्तू तयार करण्यात आल्या आहेत.

हिंदमधील पुरुषांचे आयुर्मान अधिक

स्वातंत्र्य प्राप्त झाल्यापासूनच्या काळांत भारतामधील स्त्री-पुरुषांच्या आयुर्मात्रेची अपेक्षा बरीच वाढलेली आहे. तरी पण विकास पावलेल्या देशातील नागरिकांच्या तुलनेने ती अजूनही कमी आहे. संयुक्त-राष्ट्र-संघटनेच्या लोकसंख्याविषयक वार्षिकांत ह्यासंबंधी माहिती देण्यात आली आहे. तीवरून असे दिसते की भारतामधील पुरुषांच्या आयुष्याची अपेक्षा ४४-८९ वर्षे आहे.

डबल डेकर आगगाडीचे डबे — डबल डेकर आगगाडीचे डबे प्रयोगादाखल सुरू करण्याचा सरकारचा विचार आहे. तूर्त ते डेकन क्रीन आणि ताज एक्सप्रेस ह्यांसारख्या कमी अंतर धावणाऱ्या गाडीला जोडून पाहण्यात येतील.

किमतीत एका वर्षात १३% वाढ — गेल्या बारा महिन्यात किमतीत १३% वाढ झाली आहे.

आंतरजातीय विवाहांना मदत — महाराष्ट्र राज्य सरकारने 'उच्चवर्णीय' हिंदू आणि हरिजन ह्यांच्या ७४ विवाहांना आर्थिक मदत दिली आहे.

संरक्षणाचा वाढता खर्च — १९७३-७४ च्या अंदाज-पत्रकात लष्करावरील खर्च ४६.४२ कोटी रु. नी कमी करून हवाई दलावरील खर्चात ४१.२३ कोटी रु. नी आणि नाविक दलावरील खर्चात १५.२६ कोटी रु. नी वाढ केली आहे. लष्करावर १,०२९.२६ कोटी रु., हवाई दलावर ३३०.८७ कोटी रु. आणि नाविक दलावर ८७.४१ कोटी रु. खर्च केले जातील. पेन्शनासाठी ६०.४० कोटी रु. लागतील आणि भांडवली खर्चासाठी १९६.३६ कोटी रु. ची तरतूद आहे.

छाप्यांत ६.७६ कोटी रुपये मिळाले — काळ्या पैशासाठी गेल्या दोन वर्षांत घातलेल्या १,००७ छाप्यांत मिळून ६.७६ कोटी रु. मिळाले.

कॅश हेलमेटला शिखांचा विरोध — मोटारसायकली चालविणारांनी डोक्यावर कॅश हेलमेट घातली पाहिजेत, असा सक्ती करणारा कायदा ब्रिटनमध्ये १ जून रोजी अमलात येईल. शिखांना त्यामुळे स्वतःच्या धर्माविरुद्ध वागावे लागेल. "आमची पांगोटी हेलमेटसारखीच काम देणारी आहेत. गेल्या दोन महायुद्धांत प्रत्यक्ष रणांगणावरही आम्हांला हेलमेट घालण्याची सवलत होती. ब्रिटनमधील रस्त्यांचा अपवाद करण्याची काय जरूर?" अशी तक्रार ब्रिटनमधील शीख पुढारी करू लागले आहेत.

इंडियाला भारत म्हणा — इंडिया हे नाव बदलून त्या-ऐवजी भारत या नावाने आपला देश ओळखला जावा, ह्यासाठी घटनेत दुरुस्ती सुचविणारे एक बिल राज्यसभेत मांडण्यात आले आहे. इंडियन आणि रेड इंडियन ह्यांचा कित्येक परदेश घोंटाळा करतात तो टाळण्याचा त्या बिलाचा उद्देश आहे. श्री लंका, झिरे, झंबिया आणि ग्वायना ह्या नवीन नावाच्या देशांचे उदाहरण देण्यात आले आहे.

स्टेट बँकेची ब्रिटनमधील दुसरी शाखा — स्टेट बँक ऑफ इंडियाची एक नवी शाखा लंडनच्या वेस्ट एन्डमध्ये उघडण्यात आली, उदघाटन एअर इंडियाचे चेअरमन श्री. जे. आर. डी. टाटा ह्यांच्या हस्ते झाले.

बँकेच्या धनवर्धिनी ठेव योजनेतील एक योजना
निवृत्ती वेतन (पेंशन) योजना
डॉक्टर, व्यापारी, दुकानदार, कारागीर, फोटोग्राफर
असे आपण कोणतेही व्यवसायीक असत
निवृत्ती वेतनाची आपली सोप ही बँक करते.

दियुनायटेड वेस्टर्न बँक लि.

स्थापना
१९३६

मुख्य कार्यालय
चिरमुळे निकेतन, राजपथ सातारा.

शेड्युल्ड
बँक

महाराष्ट्रात सर्वत्र शाखा

शाखा, सातारा.

नोगी सेल्स कॉर्पोरेशन

१०० जगन्नाथ चंकरचौक रोड, मुंबई ४. बी. आर.

MARATHI

नहीं—
यह कोई
साधारण कार्य नहीं!

सरदार

सोडा वाटर
यंत्रसामग्री

यह यंत्रसामग्री ६० वर्ष पहिले प्रस्तुत की गयी है और आजभी इसकी कोई तुलना नहीं। भारत और पूरबी देशों में हजारों की संख्या में ये यंत्र उपयोगमें हैं और सैनिकी भोजनशाला, स्कूल, अस्पताल, उपाहारगृह और खाद्यालय आदि में ये कितने ही यंत्र गत २० वर्षोंसे काम देते आये हैं।
हर दिन ५० से ४०० दर्जनों तक शीतल पेयों की बोटले निर्माण करनेवाले इन यंत्रों की कीमत का थोड़े ही काल में कई गुना मुबदला मिल जाता है।

हमारे दूसरे निर्माण हैं: १. रंगहीन द्रव कार्बन डाइऑक्साइड वायु ओ कार्बोनेशन में तथा भाग बुझाने में उपयोगी है,
२. सोडा वाटर यंत्रों के कलपुर्जे, ३. सूखा बरफ

यंत्रों और कलपुर्जोंकी नकल से सावधान रहिये

दि सरदार कार्बोनिक गैस कंपनी लिमिटेड

४२ विठ्ठलदास चेंबरस, १६, अपोलो स्ट्रीट, बम्बई १.

फोन: कार्यालय: २५३३७२ कारखाना: २५१००२

हे पत्र पुणे, पेठ शिवाजीनगर घ. नं. ९१५/१ आर्यभूषण छापखान्यात, या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाशिवस' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेव्हन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद्ध केले. (वार्षिक वर्गणी रु. ६)